

BUXGALTERIYA HISOBI NAZARIYASI

**FANIDAN
MUSTAQIL ISHI**

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
QISHLOQ XO‘JALIGI VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT AGRAR UNIVERSITETI
BUXGALTERIYA HISOBI, TAHLIL VA AUDIT
KAFEDRASI

Gr.№ _____

F.I.O. _____

BUXGALTERIYA HISOBI NAZARIYASI
fanidan
MUSTAQIL ISHI
(II-semestr)

Mualliflar:

«Buxgalteriya hisobi, tahlil va audit»
kafedra professori, i.f.d

R.D.Dusmurotov,

«Buxgalteriya hisobi, tahlil va audit»
kafedra dotsenti, i.f.f.d.

A.S. Boltayev

Toshkent – 2021

MUNDARIJA

KIRISH.....	4
I-MUSTAQIL ISH	5
BAHOLASH MEZONI	6
I. NAZARIY SAVOLLAR.....	7
II. AMALIY TOPSHRIQLAR.....	14
2.1. Tannarxni kalkulyatsiya qilishning buyurtmali usuli.....	14
2.2. Tannarxni kalkulyatsiya qilishning jarayonli usuli.....	16
2.3. Mahsulotlar tannarxini «Standart-cost» usuli bo'yicha hisoblash.....	18
2.4. Mahsulotlar tannarxini «Direct-cost» usuli bo'yicha hisoblash.....	19
2.5. Asosiy xo'jalik jarayonlarini hisobga olish.....	21
II-MUSTAQIL ISH	31
BAHOLASH MEZONI	32
I. NAZARIY SAVOLLAR.....	33
II. AMALIY TOPSHRIQLAR.....	41
2.1. Buxgalteriya hisobi registrlarini rasmiylashtirish.....	41
2.2. Buxgalteriya hisobining memorial-order shakli.....	47
2.3. Buxgalteriya hisobining jurnal-order shakli.....	53
2.4. Moliyaviy hisobot, tuzish va taqdim etish.....	54
III-MUSTAQIL ISH	61
BAHOLASH MEZONI	62
I. NAZARIY SAVOLLAR.....	63
II. AMALIY TOPSHRIQLAR.....	75
2.1. «Buxgalteriya hisobi to'g'risida»gi qonun – buxgalteriya hisobining huquqiy negizi.....	75
2.2. Buxgalteriya hisobining milliy standartlaridagi talablarning qo'llanilishi.	77
2.3. Buxgalteriya hisobi va hisobotini tashkil etish.....	79
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.....	89

KIRISH

*Har qanday chuqur bilim faqat mustaqil
o'qish yo'li bilangina orttiriladi.*

Rubakin N.A

Talabalarning o'z ustida mustaqil ishlashi, ularning avvalo shaxs, qolaversa, mutaxassis sifatida shakllanishida muhim ahamiyatga ega. Mustaqil ishlashni oqilona tashkil etish aqliy charchash va hissiy zo'riqishlar ehtimolini kamaytiradi.

Talabalarning universitetda muvaffaqiyatli ta'lim olishi mustaqil ishlashni tashkil etish va amalga oshirish uslublarini tez hamda puxta egallashiga bog'liq.

Mustaqil ta'lim mazmuni quyidagi elementlardan iborat:

- mustaqil ta'limning yaqin va uzoq kelajak uchun maqsadini aniqlash;
- o'rganiladigan masalalarni talabalarning mustaqil tanlashi va asoslashi;
- mustaqil ta'limning aniq rejasi va dasturini ishlab chiqish;
- o'zini-o'zi nazorat qilishning shakllari va muddatlarini aniqlash;
- talabaning olgan bilimlarini kengaytirish va chuqurlashtirishga ehtiyojini aniqlashi;
- talaba o'zining intellektual va shaxsiy imkoniyatlarini aniqlashi.

Talabalarda mustaqil ta'lim ko'nikmalarini rivojlantirish barobarida mustaqil va tanqidiy fikrlash layoqatini shakllantirish ham muhim ahamiyatga ega. Bunday xususiyatlarga ega odam, odatda, **qat'iyatlilik, o'z faoliyatini aniq rejalashtirishi va yo'l qo'ygan xatolarini tahlil qilish va tuzatishga tayyorligi, vaziyatni to'g'ri baholay olishi va maqsadga erishmaguncha orqaga chekinmasligi** bilan ajralib turadi. Bunday odamga o'z hatti-harakatini baholash, intellektual usullar va strategiyalarni tushunib qo'llash, o'zining bilim olish faoliyatidagi kamchiliklarini va ularning sabablarini tahlil qilish va erishgan yutuqlarini baholash hamda murosa yo'llarini izlash kabi fazilatlar xosdir.

O'qilgan materiallarni xotirada yaxshi saqlab qolish va unutmaslik uchun uni tushunish va uqib olish zarur. Shuning uchun xalq orasida «*o'qish boshqa, uqish boshqa*» deyiladi.

«Buxgalteriya hisobi nazariyasi» faniga mustaqil ta'lim uchun jami 180 soat (6 kredit) ajratilgan, shundan: birinchi semestr uchun 90 soat (3 kredit) va ikkinchi semestr uchun 90 soat (3 kredit). Mashg'ulotlar boshlanishidan oldin, talabalarga mustaqil ta'lim topshiriqlaridan iborat uslubiy qo'llanma yetkaziladi. Qo'llanma ikki qismdan iborat (har bir semestr uchun alohida), fanning ishchi o'quv dasturi va kalendar rejasiga to'liq mos keladi. Har bir mavzu doirasida nazorat savollari va ularga javob topish uchun joy qoldirilgan, so'ngra bir nechtadan amaliy mashqlar hamda ularni bajarish uchun uslubiy tavsiyalar berilgan. Qo'llanma semestr boshida talabalarga yetkazilib, tushuntiriladi va vujudga kelgan savollar bo'yicha mashg'ulotlar davomida maslahat berib boradi. Har 1 kredit (30 soat) uchun ajratilgan vaqt tugagan sanada talabalardan mustaqil ish topshiriqlari yig'ib olinib, baholanadi va keyingi modulni mustaqil bajarishlari uchun talabalarga qaytib beriladi. Har bir kredit uchun ajratilgan mustaqil ish yakunida bajarilgan ishlar qisqacha muhokama qilinadi, umumlashtiriladi va yakun yasaladi hamda navbatdagi modul (kredit, 30 soat) bilan aloqadorligi (uzviy bog'liqligi) to'g'risida ma'lumot va uni bajarish bo'yicha yo'llanma beriladi. Barcha mustaqil ish mavzulari bo'yicha mashg'ulotlar shunday tarzda izchil va uzviylikda bajarilib, har semestr yakunida talaba 3 kreditni va fan yakunida 6 kreditni to'liq o'zlashtiradi, ya'ni fanning ishchi dasturida qo'yilgan maqsadga erishiladi.

Mualliflar

TOSHKENT DAVLAT AGRAR UNIVERSITETI

BUXGALTERIYA HISOBI, TAHLIL VA AUDIT KAFEDRASI

Gr.№ _____

F.I.O. _____

BUXGALTERIYA HISOBI NAZARIYASI
fanidan
1-MUSTAQIL ISHI

Mualliflar:

«Buxgalteriya hisobi, tahlil va audit»
kafedrası professori, i.f.d

R.D.Dusmurotov,

«Buxgalteriya hisobi, tahlil va audit»
kafedrası dotsenti, i.f.f.d.

A.S. Boltayev

Mustaqil ish topshiriqlari berildi: _____ «__» _____ 202__ y.

Mustaqil ish topshiriqlarini oldim: _____ «__» _____ 202__ y.

Toshkent – 2021

BUXGALTERIYA HISOBI NAZARIYASI FANIDAN

1-MUSTAQIL ISH

BAHOLASH MEZONI

№	Topshiriqlar	Baho¹
1	Nazariy savollarga javobi	
2	Amaliy topshiriqlarning bajarilishi	
2.1	Tannarxni kalkulyatsiya qilishning buyurtmali usuli	
2.2	Tannarxni kalkulyatsiya qilishning jarayonli usuli	
2.3	Mahsulotlar tannarxini «Standart-cost» usuli bo'yicha hisoblash	
2.4	Mahsulotlar tannarxini «Direct-cost» usuli bo'yicha hisoblash	
2.5	Asosiy xo'jalik jarayonlarini hisobga olish	
	O'rtacha baho	

¹ Mustaqil ish 5 ballik tizim bo'yicha (5«a'lo», 4«yaxshi», 3 «qoniqarli», 2«qoniqarsiz») baholanadi. Har bir bo'lim va so'ngra umumiy o'rtacha baho oddiy arifmetik usul bo'yicha aniqlanadi.

II. AMALIY TOPSHRIQLAR

2.1. Tannarxni kalkulyatsiyalashning buyurtmali usuli

«SAMO» xususiy korxonasi buyurtmali tannarx aniqlash usulida bevosita xarajatlar (asosiy materiallar va asosiy ishlab chiqarish ishchilar ish haqi) va ishlab chiqarish ustama xarajatlari (ishlab chiqarish ishchilarining mehnat haqi xarajatlardan foydalangan holda taqsimlanadi) asosida hisoblanadigan normal-kosting(normal-costing)dan foydalaniladi.

1010-«Materiallar» scho'ti		6710-«Mehnatga haq to'lash bo'yicha xodimlar bilan hisob-kitoblar» scho'ti	
31.12.20... y.ga qoldiq	15 000	31.12.20... y.ga qoldiq	3 000
2510-«Umumishlab chiqarish xarajatlari» scho'ti		2810-«Ombordagi tayyor mahsulot» scho'ti	
Yanvar oyi obroti	57 000	31.12.20... y.ga qoldiq	20 000

Qo'shimcha ma'lumotlar:

1. Ishlab chiqarish ustama xarajatlari dekabr oyidagi belgilangan rejalashtirilgan (budjet) koeffitsientlaridan (stavkalaridan) foydalangan holda taqsimlanadi. Budjetga 20... yil uchun 600 000 so'm ishlab chiqarish ustama xarajatlari, 400 000 so'm ish haqi xarajatlari kiritilgan.

2. 20... yil 31 dekabrda tugallanmagan ishlab chiqarish scho'tida 2 000 so'm asosiy ishchilarning ish haqi xarajatlari (ishchilar tomonidan 125 soat sarflangan), 8 so'mlik bevosita asosiy material xarajatlari sarflangan №419-sonli buyurtma bo'lgan.

3. Yanvar oyida ishlab chiqarishga sarflangan materiallar umumiy qiymati 90 000 so'm;

4. Yanvar oyida ishlab chiqarilgan tayyor mahsulot tannarxi 180 000 so'm;

5. 20... yil 31 yanvarda materiallar zaxirasi 20 000 so'm;

6. 20.. yil 31 yanvarda tayyor mahsulotlar zaxirasi 15 000 so'mni tashkil etgan.

7. Barcha ishlab chiqarish ishchilari mehnatiga haq to'lash tarif stavkasi bir xil. Asosiy ishlab chiqarish xodimlarining ishlangan soatlari 2 500 soatni tashkil etgan. Yordamchi ishlab chiqarish xodimlarining, nazoratchilar va boshqalarning mehnat haqi xarajatlari 10 000 so'mga teng.

8. Yanvar oyida to'langan umumiy ish haqi summasi 52 000 so'mga teng (ish haqidan ushlanmalar hisobga olinmaydi).

9. Barcha haqiqatda sarflangan ishlab chiqarish ustama xarajatlari scho'tida hisobga olingan.

Talab qilinadi:

1. «Samo» xususiy korxonasi uchun buxgalteriya provodkalarini tuzing va 20... yil 31 yanvar holatiga T-scho'tlarni to'ldiring.

2.5. Asosiy xo'jalik jarayonlarini hisobga olish

1. «ABDUSHUKUR FARM» mas'uliyati cheklangan jamiyat (MChJ)da hisobot davri boshiga quyidagi aktivlar va passivlar mavjud:

Asosiy vositalar – 95 240 000 so'm, Ustav kapitali – 80 800 000 so'm, Taqsimlanmagan foyda – 10 350 000 so'm, Materiallar – 34 200 000 so'm, Budgetga soliqlar bo'yicha qarzlari – 1700 000 so'm, Yoqilg'i – 700 000 so'm, Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilardan qarzдорlik – 5 500 000 so'm, asosiy vositalarga hisoblangan eskirish – 45 500 000 so'm, Ta'sischi'larning qarzlari – 8 400 000 so'm, Qisqa muddatli bank krediti – 60 345 000 so'm, Kassadagi pul mablag'lari – 5 000 so'm, Mehnat haqi bo'yicha qarz – 8 500 000 so'm, Hisob-kitob scho'ti – 74 150 000 so'm.

«ABDUSHUKUR FARM» MChJ mahsulot ishlab chiqarishga ixtisoslashgan bo'lib, hisobot oyida quyidagi xo'jalik operatsiyalari sodir bo'lgan (shartli ravishda):

1. 2021 yil 12 yanvarda ishlab chiqarishga 39 000 000 so'mlik materiallar berildi. Shuningdek, asosiy ishlab chiqarishda ishlatilayotgan transport vositalari uchun 300 000 so'mlik yoqilg'i-moylash materiallari berildi.

2. 2021 yil 2 yanvarda mol yetkazib beruvchilardan 10 000 000 so'mlik materiallar olindi. 2021 yil 20 yanvarda mazkur materiallar qiymati to'lab berildi.

3. MChJning qisqa muddatli bank kreditlarining bir qismi 10 000 000 so'm 2021 yil 10 yanvarda hisob-kitob scho'tidan to'landi.

4. MChJni budgetga soliqlar bo'yicha qarzlari 1700 000 so'm 2021 yil 5 yanvarda tuman soliq inspeksiyasiga o'tkazib berildi.

5. Hisob-kitob scho'tidan 2021 yil 18 yanvarda ish haqi va xizmat safari uchun avans olindi - 9 000 000 so'm.

6. Kassadan to'lov vedomostiga asosan 2021 yil 19 yanvarda 8 500 000 so'm ish haqi tarqatildi. Hamda 500 000 so'm xizmat safari uchun avans berildi.

7. Ta'sischi'larning ustav kapitali oldidagi qarzini naqd pulda to'ladi – 8 400 000 so'm.

8. «Tuman neft ta'minot» unitar korxonasidan xo'jalik maqsadlarida foydalanish uchun 2021 yil 27 yanvarda 300 000 so'mlik yoqilg'i olindi.

9. Ish haqi hisoblandi (26.01.2021 yil):

- asosiy ishlab chiqarish xodimlariga - 24 000 000 so'm;
- ma'muriy boshqaruv xodimlariga – 6 000 000 so'm.
- hisoblangan ish haqiga nisbatan ijtimoiy soliq (12%) hisoblandi (mustaqil hisoblang va hisobga oling);
- ishlarga hisoblangan ish haqidan daromad solig'i hisoblandi (mustaqil hisoblang va hisobga oling);
- hisoblangan ish haqiga nisbatan 1 % kasaba uyushmasiga ajratma hisoblandi (mustaqil hisoblang va hisobga oling).
- hisoblangan ish haqiga nisbatan 0,1 % shaxsiy jamg'arib boriladigan pensiya hisob raqamiga ajratma hisoblang.

10. Asosiy vositalarga eskirish hisoblandi (2021 yil 29 yanvar):

- asosiy ishlab chiqarishda foydalanilayotgan asosiy vositalarga –

2. «FARRUX FAYZ» mas'uliyati cheklangan jamiyat (MChJ)da hisobot davri boshiga quyidagi aktivlari va passivlari mavjud:

Asosiy vositalar – 95 240 000 so‘m, Ustav kapitali – 86 800 000 so‘m, Taqsimlanmagan foyda – 10 350 000 so‘m, Materiallar – 34 200 000 so‘m, Budjetga soliqlar bo‘yicha qarzlari – 1700 000 so‘m, Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilardan qarzдорlik – 4 800 000 so‘m, Asosiy vositalarga hisoblangan eskirish – 45 500 000 so‘m, Ta’sisчилarning qarzlari – 18 400 000 so‘m, Qisqa muddatli bank krediti – 160 345 000 so‘m, Kassadagi pul mablag‘lari – 5 000 so‘m, Mehnat haqi bo‘yicha qarz – 18 500 000 so‘m, Hisob-kitob scho‘ti – 180 150 000 so‘m.

«FARRUX FAYZ» MChJ mahsulot ishlab chiqarishga ixtisoslashgan bo‘lib, hisobot oyida quyidagi xo‘jalik muomalalari sodir bo‘lgan (shartli ravishda):

1. 2021 yil 2 yanvarda mol yetkazib beruvchilardan 10 000 000 so‘mlik materiallar olindi. 2021 yil 20 yanvarda mazkur materiallar qiymati to‘lab berildi.

2. MChJni budjetga soliqlar bo‘yicha qarzlari 1700 000 so‘m 2021 yil 5 yanvarda tuman soliq inspeksiyasiga o‘tkazib berildi.

3. MChJning qisqa muddatli bank kreditlarining bir qismi 18 000 000 so‘m 2021 yil 10 yanvarda hisob-kitob scho‘tidan to‘landi.

4. 2021 yil 12 yanvarda ishlab chiqarishga 44 000 000 so‘mlik materiallar berildi.

5. Hisob-kitob scho‘tidan 2021 yil 18 yanvarda ish haqi va xizmat safari uchun avans olindi - 19 000 000 so‘m.

6. Kassadan to‘lov vedomostiga asosan 2021 yil 19 yanvarda 18 500 000 so‘m ish haqi tarqatildi. Hamda 500 000 so‘m xizmat safari uchun avans berildi.

7. Ta’sisчилar 2021 yil 18 yanvarda ustav kapitali oldidagi qarzini naqd pulda to‘ladi – 18 400 000 so‘m.

8. Ish haqi hisoblandi (26.01.2021 yil):

- asosiy ishlab chiqarish xodimlariga - 58 000 000 so‘m;
- ma’muriy boshqaruv xodimlariga – 12 000 000 so‘m.
- hisoblangan ish haqiga nisbatan ijtimoiy soliq (12%) hisoblandi (mustaqil hisoblang va hisobga oling);
- ishlarga hisoblangan ish haqidan daromad solig‘i hisoblandi (mustaqil hisoblang va hisobga oling);
- hisoblangan ish haqiga nisbatan 1 % kasaba uyushmasiga ajratma hisoblandi (mustaqil hisoblang va hisobga oling).
- hisoblangan ish haqiga nisbatan 0,1 % shaxsiy jamg‘arib boriladigan pensiya hisob raqamiga ajratma hisoblang.

9. «Tuman neft ta’minot» unitar korxonasidan xo‘jalik maqsadlarida foydalanish uchun 2021 yil 27 yanvarda 3 000 000 so‘mlik yoqilg‘i olindi.

10. Asosiy vositalarga eskirish hisoblandi (2021 yil 29 yanvar):

- asosiy ishlab chiqarishda foydalanilayotgan asosiy vositalarga – 7 000 000 so‘m

- ma'muriy maqsadlarda foydalanayotgan asosiy vositalarga – 1 500 000 so‘m.

11. MChJ hisobot davrida ishlab chiqarish faoliyatidan olingan tayyor mahsulotlarni haqiqiy tannarxida omborga qabul qildi (2021 yil 30 yanvar).

12. MChJda o‘tkazilgan inventarizatsiya ma’lumotlariga ko‘ra kassada 25000 so‘m naqd pul kamomadi aniqlandi. Aniqlangan kamomad summasi moddiy javobgar shaxs, kassir S.Bozorovdan naqd pulda undirishga qaror qilindi (2021 yil 31 yanvar).

13. MChJ hisobot davrida ishlab chiqarilgan mahsulotlari haqiqiy tannarxida sotishga chiqarildi va xaridorlarga shartnoma asosida 120 000 000 so‘mga sotildi.

14. MChJ aylanmadan olinadigan soliq to‘lovchisi hisoblanadi. Belgilangan soliq stavkasi – 4 %.

Topshiriqlar:

1. «FARRUX FAYZ» MChJ aktivlari va passivlarini turkumlang va hisobot davri boshiga buxgalteriya balansini tuzing.

«FARRUX FAYZ» MChJning buxgalteriya balansini (20... yil 1 yanvar holatiga)

Aktiv	Hisobot davri boshiga	Hisobot davri oxiriga	Passiv	Hisobot davri boshiga	Hisobot davri oxiriga
I. Uzoq mud. aktivlar			I. O‘z manbalari		
I bo‘lim jami			I bo‘lim jami		
II Joriy aktivlar			II Majburiyatlar		
II bo‘lim jami			II bo‘lim jami		
B a l a n s			B a l a n s		

TOSHKENT DAVLAT AGRAR UNIVERSITETI

BUXGALTERIYA HISOBI, TAHLIL VA AUDIT KAFEDRASI

Gr.№ _____

F.I.O. _____

BUXGALTERIYA HISOBI NAZARIYASI
fanidan
2-MUSTAQIL ISHI

Mualliflar:

«Buxgalteriya hisobi, tahlil va audit»
kafedrası professori, i.f.d

R.D.Dusmurotov,

«Buxgalteriya hisobi, tahlil va audit»
kafedrası dotsenti, i.f.f.d.

A.S. Boltayev

Mustaqil ish topshiriqlari berildi: _____ «__» _____ 202__ y.

Mustaqil ish topshiriqlarini oldim: _____ «__» _____ 202__ y.

Toshkent – 2021

BUXGALTERIYA HISOBI NAZARIYASI FANIDAN

2-MUSTAQIL ISH

BAHOLASH MEZONI

№	Topshiriqlar	Baho²
1	Nazariy savollarga javobi	
2	Amaliy topshriqlarning bajarilishi	
2.1	Buxgalteriya hisobi registrlarini rasmiylashtirish	
2.2	Buxgalteriya hisobining memorial-order shakli	
2.3	Buxgalteriya hisobining jurnal-order shakli	
2.4	Moliyaviy hisobot, tuzish va taqdim etish	
	O'rtacha baho	

² Mustaqil ish 5 ballik tizim bo'yicha (5«a'lo», 4«yaxshi», 3 «qoniqarli», 2«qoniqarsiz») baholanadi. Har bir bo'lim va so'ngra umumiy o'rtacha baho oddiy arifmetik usul bo'yicha aniqlanadi.

II. AMALIY TOPSHRIQLAR

2.1. Buxgalteriya hisobi registrilarini rasmiylashtirish

«UMID-GULSHANI» xususiy korxonasi (XK) mahsulot ishlab chiqarish faoliyati bilan shug'ullanuvchi korxonaga bo'lib, u o'z faoliyatini 2016 yil dekabr oyida boshlagan. XKda 2021 yil 01 yanvar holatiga quyidagi asosiy vositalari mavjud bo'lgan:

- Bino: boshlang'ich qiymati 100 000 ming so'm, jamg'arilgan eskirish qiymati 24000 ming so'm. XK binosi maydonining 20 % ma'muriy maqsadlarda, qolgan qismi mahsulot ishlab chiqarish maqsadlarida foydalaniladi. Belgilangan eskirish normasi 5 %.

- Uskuna: XKda umumiy boshlang'ich qiymati 100 000 ming so'm, jamg'arilgan eskirish qiymati 60000 ming so'm bo'lgan 5 dona uskuna mavjud. Belgilangan eskirish normasi 15 %.

- Mebel va ofis jihozlari: Boshlang'ich qiymati 18500 ming so'm, jamg'arilgan eskirish qiymati 7400 ming so'm. Mebel va ofis jihozlarining 70 % ma'muriy maqsadlarda, qolgan qismi ishlab chiqarish maqsadlarida foydalaniladi. Belgilangan eskirish normasi 10 %.

- Kompyuter va kompyuter jihozlari – Boshlang'ich qiymati – 15000 ming so'm, jamg'arilgan eskirishi qiymati – 9000 ming so'm. Belgilangan eskirish normasi 20 %.

- Boshqa aktiv va passivlari quyidagicha: Ustav kapitali – 95 000 ming so'm, taqsimlanmagan foyda – 12 850 ming so'm, Materiallar – 50 000 ming so'm, Budjetga soliqlar bo'yicha qarzlari – 4 800 ming so'm, Davlatning maqsadli jamg'armalariga to'lovlar bo'yicha qarzi – 2 500 ming so'm, Qisqa muddatli bank krediti – 150 000 ming so'm, Xaridor va buyurtmachilarning qarzi – 38 080 ming so'm, Mehnat haqi bo'yicha qarzi – 33 180 ming so'm, Hisob-kitob scho'ti – 80 150 ming so'm, To'lanadigan foizlar – 3 000 ming so'm.

«UMID-GULSHANI» XKning faoliyati ishlab chiqarishga ixtisoslashgan. 2021 yil yanvar oyi davomida XKda quyidagi xo'jalik operatsiyalari sodir bo'lgan:

1. XKda mavjud asosiy vositalar 2021 yil 01 yanvar holatiga qayta baholash amalga oshirilmagan. Moliya vazirligi tomonidan e'lon qilingan qayta baholash indeksleri quyidagicha:

- ✓ Bino uchun – 1,05 koeffitsient;
- ✓ Uskunalar uchun – 1,12 koeffitsient;
- ✓ Kompyuterlar uchun – 1,20 koeffitsient;
- ✓ Transport vositalari uchun – 1,15 koeffitsient
- ✓ Mebel va ofis jihozlari uchun – 1,0 koeffitsient.

2. 2021 yil 3 yanvarda Xaridolardan sotilgan tayyor mahsulotlarning puli kelib tushdi 28 500 000 so'm.

3. XKni budjetga soliqlar bo'yicha qarzlari 4 800 000 so'm 2021 yil 5 yanvarda tuman soliq inspeksiyasiga o'tkazib berildi. Shuningdek, davlatning maqsadli jamg'armalariga to'lovlar bo'yicha qarzi 2 500 000 so'm ham shu sanada o'tkazib berildi.

4. 2021 yil 6 yanvarda mol yetkazib beruvchilarga shartnoma qiymatining 15 % miqdorida boʻnak berildi (Shartnoma qiymati – 50 000 000 soʻm). 2021 yil 7 yanvarda mol yetkazib beruvchilardan 50 000 000 soʻmlik materiallar olindi. Shundan soʻng, mol yetkazib beruvchilarga berilgan boʻnak summasi hisobga olindi. 2021 yil 10 yanvarda ombordan ishlab chiqarishga 67 500 000 soʻmlik materiallar berildi.

5. 2021 yil 10 yanvarda hisob-kitob schoʻtidan bankdagi maxsus schoʻtga ish haqikoʻrinishidagi majburiyatning 50 % miqdoridagi pul mablagʻlari plastik kartochnalarga taqsimot qilish maqsadida oʻtkazildi. 2021 yil 11 yanvarda maxsus schoʻtdagi pul mablagʻlari plastik kartochnalarga taqsimot qilindi.

6. XKning qisqa muddatli bank kreditining bir qismi 12 500 000 soʻm va kredit foizi 3 000 000 soʻm 2021 yil 12 yanvarda hisob-kitob schoʻtidan toʻlandi. 2021 yil 15 yanvarda Yanvar oyi uchun qisqa muddatli bank krediti boʻyicha 2 750 000 soʻm foiz hisoblandi.

7. Hisob-kitob schoʻtidan 2021 yil 17 yanvarda ish haqi uchun naqd pul olindi. Kassadan toʻlov vedomostiga asosan 2021 yil 18 yanvarda ish haqi tarqatildi.

8. Ish haqi hisoblandi (26.01.2021 yil):

- asosiy ishlab chiqarish xodimlariga - 40 000 000 soʻm;
- maʼmuriy boshqaruv xodimlariga – 10 000 000 soʻm.
- hisoblangan ish haqiga nisbatan ijtimoiy soliq (12%) hisoblandi (mustaqil hisoblang va hisobga oling);
- ishlarga hisoblangan ish haqidan daromad soligʻi hisoblandi (mustaqil hisoblang va hisobga oling);
- hisoblangan ish haqiga nisbatan 1 % kasaba uyushmasiga ajratma hisoblandi (mustaqil hisoblang va hisobga oling).
- hisoblangan ish haqiga nisbatan 0,1 % shaxsiy jamgʻarib boriladigan pensiya hisob raqamiga ajratma hisoblandi (mustaqil hisoblang va hisobga oling).

9. XKning asosiy vositalariga Yanvar oyi uchun eskirish hisoblandi (2021 yil 29 yanvar):

- asosiy ishlab chiqarish faoliyatida foydalanayotgan asosiy vositalarga – 7 200 000 soʻm;
- maʼmuriy maqsadlarda foydalanayotgan asosiy vositalarga – 1 700 000 soʻm.

10. XK hisobot davrida ishlab chiqarish faoliyatidan olingan tayyor mahsulotlarni haqiqiy tannarxida omborga qabul qildi (2021 yil 30 yanvar).

11. Xaridor va buyurtmachilardan 2021 yil 27 yanvarda 30 600 000 soʻm miqdorida boʻnak olindi. 2021 yil 29 yanvarda XK hisobot davrida ishlab chiqarilgan mahsulotlari haqiqiy tannarxida sotishga chiqarildi va 4800 dona mahsulotlar xaridorlarga shartnoma asosida bir birligining qiymati 42500 soʻmdan yetkazib berildi. Tayyor mahsulotlarni yetkazib berishda «Asilbek-serves» xususiy korxonasi xizmatlaridan foydalanildi hamda xizmat haqi 4 500 000 soʻm sifatida hisobga olindi va toʻlab berildi (2021 yil 30 yanvar). Shundan soʻng xaridorlardan olingan boʻnak summasi hisobga olindi (2021 yil 30 yanvar).

12. Tijorat banki bilan tuzilgan shartnomaga ko'ra ko'rsatilgan xizmatlar qiymati to'lov summasining 1 % miqdorida belgilangan. Hisobot oyining oxirida ko'rsatilgan xizmat haqi bank tomonidan undirib olingan.

13. XK aylanmadan olinadigan soliq to'lovchisi hisoblanadi. Belgilangan soliq stavkasi – 5 %.

Topshiriqlar:

1. «UMID-GULSHANI» XK aktivlari va passivlarini turkumlang va hisobot davri boshiga buxgalteriya balansini tuzing.

**«UMID-GULSHANI» XKning buxgalteriya balansini
(20... yil 1 yanvar holatiga)**

Aktiv	Hisobot davri boshiga	Hisobot davri oxiriga	Passiv	Hisobot davri boshiga	Hisobot davri oxiriga
I. Uzoq mud. aktivlar			I. O'z manbalari		
I bo'lim jami			I bo'lim jami		
II Joriy aktivlar			II Majburiyatlar		
II bo'lim jami			II bo'lim jami		
B a l a n s			B a l a n s		

2. Hisobot oyida sodir bo'lgan xo'jalik operatsiyalariga buxgalteriya provodkalarini tuzing va guruhlashtiring.

2.2. Buxgalteriya hisobining memorial-order shakli

1. «RENEANS-TEKSTEL» mas'uliyati cheklangan jamiyat (MChJ) keyim-kechak mahsulotlari ishlab chiqarish faoliyati bilan shug'ullanuvchi korxonaga bo'lib, u o'z faoliyatini 2016 yil dekabr oyida boshlagan. MChJda 2021 yil 01 yanvar holatiga quyidagi asosiy vositalari mavjud bo'lgan:

- Bino: boshlang'ich qiymati 500 000 ming so'm, eskirish qiymati 102000 ming so'm. MChJning hisob siyosatiga ko'ra bino uchun eskirish hisoblashda to'g'ri chiziq usulidan foydalaniladi. Binoning umumiy hajmi 6300 kv mni tashkil etadi. Binoning 2/10 qismidan ofis sifatida, qolgan qismi ishlab chiqarish faoliyati maqsadida foydalaniladi. Bino 2016 yil 25 dekabrda sotib olingan.

- Tikuv dastgohlari: MChJda umumiy boshlang'ich qiymati 250 000 ming so'm, eskirish qiymati 189975 ming so'm bo'lgan 50 dona tikuv dastgohi mavjud mavjud. Tikuv dastgohlari uchun eskirish hisoblashda jadallashtirilgan usullardan, ya'ni qoldikli kamayish usulidan foydalanish ko'zda tutilgan. Soliq Kodeksining 144-moddasiga ko'ra uskuna uchun eskirish normasi 15 foiz belgilangan. Uskunalarning barchasi bir vaqtda ya'ni 2016 yil 22 dekabrda xarid qilingan.

- Mebel va ofis jihozlari: Boshlang'ich qiymati 35850 ming so'm, eskirish qiymati 14340 ming so'm. Xizmat muddati 10 yil belgilangan. To'g'ri chiziq usulida eskirish hisoblash belgilangan. Mebel va ofis jihozlari 2016 yil 25 dekabrda sotib olingan. Mebel va ofis jihozlarining 5/10 qismidan ofis sifatida, qolgan qismi ishlab chiqarish faoliyati maqsadida foydalaniladi.

- Boshqa aktiv va passivlari quyidagicha: Ustav kapitali – 542 990 000 so'm, taqsimlanmagan foyda – 44 905 000 so'm, Budjetga soliqlar bo'yicha qarzlari – 2 680 000 so'm, Xom-ashyo va materiallar 82 190 000 so'm, Tayyor mahsulot – 24 520 000 so'm, Mehnat haqi bo'yicha qarz – 20 000 000 so'm, Hisob-kitob scho'ti – 60 150 000 so'm, Mol yetkazib beruvchilardan qarzdorlik – 35 820 000 so'm.

«RENEANS-TEKSTEL» MChJning faoliyati ishlab chiqarishga ixtisoslashgan. 2021 yil yanvar oyi davomida MChJda quyidagi xo'jalik muomalalari sodir bo'lgan (shartli):

1. Hisobot davrining 2 yanvarida shartnomaga asosan «Malika» MChJdan 15 foiz miqdorida bo'nak kelib tushdi. Shu kunning o'zida ishlab chiqarish tannarxi 24 520 000 so'm bo'lgan tayyor mahsulotlar MChJga shartnomaga asosan 36 500 000 so'm qiymatda topshirildi. Shundan so'ng olingan bo'nak miqdori hisobga olindi.

2. 5 yanvarda MChJni budjetga soliqlar bo'yicha qarzlari to'lab berildi.

3. Xodimlar ish haqisining 50 % i plastik kartichkalarga o'tkazib to'lanishi sababli, 7 yanvarda hisob-kitob scho'tidan 5530-»Boshqa maxsus scho't»ga ish haqining 50 % i o'tkazildi. 9 yanvarda maxsus scho'tdagi pul mablag'lari plastik kartichkalarga taqsimot qilindi.

4. MChJ xodimini xizmat safariga yuborish uchun korxonaga rahbarining bo'yrug'iga asosan 1 500 000 so'm miqdoridagi naqd pul mablag'i 10 yanvarda hisob-kitob scho'tidan olindi. 11 yanvar kuni hisobdor shaxsga xizmat safari uchun bo'nak berildi.

5. 11 yanvar kuni «Malika» MChJdan hisob-kitob scho'tiga sotilgan tayyor mahsulotlarning puli kelib tushdi. Shuningdek, «XALQ UChUN XIZMAT» XKga tuzilgan shartnoma qiymatining (shartnoma qiymati – 50 000 000 so'm) 15 foizi miqdorida bo'nak o'tkazib berildi.

6. 15 yanvarda «XALQ UChUN XIZMAT» xususiy korxonasidan 50 000 000 so'mlik xom-ashyo va materiallar olindi.

7. 17 yanvarda ish haqi tarqatish maqsadida hisob-kitob scho'tidan naqd pul mablag'lari olindi. 18 yanvarda kassadan ish haqi to'liq tarqatildi.

8. 18 yanvarda xizmat safariga yuborilgan xodim bo'nak hisoboti topshirdi. Bo'nak hisobotiga ko'ra xodim tomonidan sarflangan pul mablag'lari 1 600 000 so'mni tashkil etib, qilingan xarajatlar korxonada urnatilgan me'yorlarga mos kelishi bois, berilgan bo'nak to'liq hisobga olinib, ortiqcha xarajatlar tan olindi. Xizmat safari xarajatlari sotish xarajatlari sifatida hisobga olinadi.

9. Asosiy ishlab chiqarishga mahsulot ishlab chiqarish uchun 118 690 000 so'mlik materiallar sarflandi.

10. MChJ xodimlariga ish haqi hisoblandi:

- Asosiy ishlab chiqarish xodimlariga – 45 000 000 so'm;
- Ma'muriy xodimlarga – 12 000 000 so'm;
- Ish haqiga nisbatan 12 % ijtimoiy soliq hisoblang;
- Hisoblangan ish haqidan daromad solig'i (12 foiz) va ish haqiga nisbatan 0,1 % shaxsiy jamg'arib boriladigan pensiya hisob raqamiga (ShJBPH) ajratma hisoblang.

11. MChJning asosiy vositalariga quyidagicha eskirish hisoblangan:

- Bino – 2 120 000 so'm;
- Tikuv dastgohlari – 1 560 000 so'm;
- Mebel va ofis jihozlari – 297 500 so'm.

12. Tuman elektr ta'minoti korxonasidan scho't-faktura taqdim etildi. Unga ko'ra is'temol qilingan energiya miqdori 300 000 so'mni tashkil etadi. Elektr energiya xarajatlari 75 % i ishlab chiqarish va 25 % i ma'muriy xarajatlar sifatida tan olindi.

13. MChJ hisobot davrida ishlab chiqarish faoliyatidan olingan tayyor mahsulotlarni haqiqiy tannarxida omborga qabul qildi.

14. MChJda jami ishlab chiqarilgan mahsulotlar haqiqiy tannarxida sotishga chiqarildi va xaridorlarga shartnoma asosida jami ishlab chiqarilgan mahsulotlar 320 000 000 so'mga sotildi. Shartnoma bo'yicha xaridorlar tomonidan sotilgan mahsulotlar qiymati to'liq to'lab berilgan.

15. MChJ aylanmadan olinadigan soliq to'lovchisi hisoblanadi. Belgilangan soliq stavkasi – 4%.

Topshiriqlar:

1. «RENEANS-TEKSTEL» MChJ aktivlari va passivlarini turkumlang va hisobot davri boshiga buxgalteriya balansini tuzing:

2.3. Buxgalteriya hisobining jurnal-order shakli

1. Kassa operatsiyalari bilan bog'liq xo'jalik operatsiyalarini buxgalteriya hisobining jurnal-order shaklida hisobga olish:

1. 01.01.20__ ga kassadagi qoldiq – 5000 so'm. Korxonada yanvar oyida kassa operatsiyalari bilan bog'liq quyidagi xo'jalik operatsiyalari sodir bo'lgan:

- korxonada mahsulotlarini sotishdan kassaga naqd pul kirim qilindi – 50 000 000 so'm;
- kirim qilingan naqd pul mablag'lari kassadan hisob-kitob scho'tiga topshirildi – 50 000 000 so'm;
- korxonada ishchi, xizmatchilariga yanvar oyi uchun ish haqi tarqatish maqsadida hisob-kitob scho'tidan naqd pul olindi – 25 000 000 so'm;
- №1-to'lov vedomost bilan ish haqi tarqatildi – 25 000 000 so'm;
- Hisob-kitob scho'tidan xizmat safari uchun bo'nak olindi – 2 000 000 so'm;
- Kassadan xizmat safari uchun bo'nak berildi – 2 000 000 so'm.

Talab qilinadi:

1. Yuqoridagi kassa operatsiyalari bilan bog'liq xo'jalik operatsiyalari bo'yicha kassa kirim va chiqim orderlarini to'lg'azing.

2. Tuzilgan kassa kirim va chiqim orderlariga asoslanib kassir hisobotini tuzing.

3. Kassa operatsiyalari bilan bog'liq xo'jalik operatsiyalarini 1-jurnal-order va 1-vedomost shakllarida hisobga oling.

1-jurnal-order

20... yil Yanvar oyi uchun

5010 – «Milliy valyutadagi pul mablag'lari» scho'tining krediti va quyidagi scho'tlar debeti bo'yicha

so'm

Sana	5010 scho't kreditlanganda quyidagi scho'tlar debetlanadi						Jami
Jami							

beruvchilarga berilgan avans summasi hisobga olindi. 2021 yil 10 yanvarda ombordan ishlab chiqarishga 67 500 000 soʻmlik materiallar berildi.

4. XKning qisqa muddatli bank kreditining bir qismi 5 000 000 soʻm va kredit foizi 1 200 000 soʻm 2021 yil 7 yanvarda hisob-kitob schoʻtidan toʻlandi. 2021 yil 10 yanvarda Yanvar oyi uchun qisqa muddatli bank krediti boʻyicha 1 100 000 soʻm foiz hisoblandi.

5. 2021 yil 10 yanvarda hisob-kitob schoʻtidan bankdagi maxsus schoʻtga ish haqi koʻrinishidagi majburiyatning 50 % miqdoridagi pul mablagʻlari plastik kartochnalarga taqsimot qilish maqsadida oʻtkazildi. 2021 yil 11 yanvarda maxsus schoʻtdagi pul mablagʻlari plastik kartochnalarga taqsimot qilindi.

6. Hisob-kitob schoʻtidan 2021 yil 17 yanvarda ish haqi uchun naqd pul olindi. Kassadan toʻlov vedomostiga asosan 2021 yil 18 yanvarda ish haqi tarqatildi.

7. Ish haqi hisoblandi (26.01.2021 yil):

- asosiy ishlab chiqarish xodimlariga - 60 000 000 soʻm;
- maʼmuriy boshqaruv xodimlariga – 12 000 000 soʻm.
- hisoblangan ish haqiga nisbatan ijtimoiy soliq (12%) hisoblandi (mustaqil hisoblang va hisobga oling);

- ishlarga hisoblangan ish haqidan daromad soligʻi hisoblandi (mustaqil hisoblang va hisobga oling);

- hisoblangan ish haqiga nisbatan 1 % kasaba uyushmasiga ajratma hisoblandi (mustaqil hisoblang va hisobga oling).

- hisoblangan ish haqiga nisbatan 0,1 % shaxsiy jamgʻarib boriladigan pensiya hisob raqamiga ajratma hisoblandi (mustaqil hisoblang va hisobga oling).

8. XKning asosiy vositalariga Yanvar oyi uchun eskirish hisoblandi (2021 yil 29 yanvar):

- asosiy ishlab chiqarish faoliyatida foydalanayotgan asosiy vositalarga – 8 500 000 soʻm;

- maʼmuriy maqsadlarda foydalanayotgan asosiy vositalarga – 1 250 000 soʻm.

9. XK hisobot davrida ishlab chiqarish faoliyatidan olingan tayyor mahsulotlarni haqiqiy tannarxida omborga qabul qildi (2021 yil 30 yanvar).

10. Xaridor va buyurtmachilardan 2021 yil 26 yanvarda 15 000 000 soʻm miqdorida boʻnak olindi. 2021 yil 28 yanvarda XK hisobot davrida ishlab chiqarilgan mahsulotlari haqiqiy tannarxida sotishga chiqarildi va 3800 dona mahsulotlar xaridorlarga shartnoma asosida bir birligining qiymati 45000 soʻmdan yetkazib berildi. Tayyor mahsulotlarni yetkazib berishda «Asilbek-serves» xususiy korxonasi xizmatlaridan foydalanildi hamda xizmat haqi 5 000 000 soʻm sifatida hisobga olindi va toʻlab berildi (2021 yil 30 yanvar). Shundan soʻng xaridorlardan olingan avans summasi hisobga olindi (2021 yil 30 yanvar).

11. Tijorat banki bilan tuzilgan shartnomaga koʻra koʻrsatilgan xizmatlar qiymati toʻlov summasining 1 % miqdorida belgilangan. Hisobot oyining oxirida koʻrsatilgan xizmat haqi bank tomonidan undirib olingan.

12. 2021 yil 30 yanvarda XKning taqsimlanmagan foydasi taʼsischilar oʻrtasida taqsimlandi (Taʼsischilarga dividend hisoblandi) – 12 000 000 soʻm.

To'lov manbaining o'zida dividend ko'rinishidagi daromadlaridan 5 % miqdorida foyda solig'i hisoblendi.

13. XK aylanmadan olinadigan soliq to'lovchisi hisoblanadi. Belgilangan soliq stavkasi – 4 %.

Topshiriqlar:

1. «MUSLIMBEK OMAD AGRO» XK aktivlari va passivlarini turkumlang va hisobot davri boshiga buxgalteriya balansini tuzing:

**«MUSLIMBEK OMAD AGRO» XKning buxgalteriya balansini
(20... yil 1 yanvar holatiga)**

Aktiv	Hisobot davri boshiga	Hisobot davri oxiriga	Passiv	Hisobot davri boshiga	Hisobot davri oxiriga
I. Uzoq mud. aktivlar			I. O'z manbalari		
I bo'lim jami			I bo'lim jami		
II Joriy aktivlar			II Majburiyatlar		
II bo'lim jami			II bo'lim jami		
B a l a n s			B a l a n s		

2. Hisobot oyida sodir bo'lgan xo'jalik operatsiyalariga buxgalteriya provodkalarini tuzing va guruhlashtiring.

Xo'jalik operatsiyalarini ro'yxatga olish daftari

№	Sana	Asos bo'luvchi hujjat	Xo'jalik operatsiyasining mazmuni	Summa	Scho'tlar aloqasi	
					Debet	Kredit

4. Hisobot davri oxiriga buxgalteriya balansini (Buxgalteriya balansi 1-sonli shakl yuqorida 1-topshiriqda keltirilgan) va «Moliyaviy natijalar to'g'risida»gi hisobotni tuzing.

**«MUSLIMBEK OMAD AGRO» XK
MOLIYAVIY NATIJALAR TO'G'RISIDAGI HISOBOT**

(ming so'mda)

Ko'rsatkichlar nomi	Satr kodlari	O'tgan yilning shu davrida		Hisobot davrida	
		Daromadlar (foyda)	Xarajatlar (zarar)	Daromadlar (foyda)	Xarajatlar (zarar)
1	2	3	4	5	6
Mahsulot (tovar, ish va xizmat)larni sotishdan sof tushum	010		x		x
Sotilgan mahsulot (tovar, ish va xizmat)larning tannarxi	020	x		x	
Mahsulot (tovar, ish va xizmat)larni sotishning yalpi foydasi (zarari) (sitr 010-020)	030				
Davr xarajatlari, jami (sitr. 050+060+070+080), shu jumladan	040	x		x	
Sotish xarajatlari	050	x		x	
Ma'muriy xarajatlar	060	x		x	
Boshqa operatsion xarajatlar	070	x		x	
Asosiy faoliyatning boshqa daromadlari	090	x	-	x	-
Asosiy faoliyatning foydasi (zarari) (sitr. 030-040+090)	100				
Moliyaviy faoliyatning daromadlari, jami (sitr. 120+130+140+150+160), shu jumladan:	110		x		x
Dividendlar shaklidagi daromadlar	120		x		x
Foizlar shaklidagi daromadlar	130		x		x
Uzoq muddatli ijara (moliyaviy lizing)dan daromadlar	140		x		x
Valyuta kursi farqidan daromadlar	150		x		x
Moliyaviy faoliyatning boshqa daromadlari	160		x		x
Umumxo'jalik faoliyatining foydasi (zarari) (sitr. 100+110-170)	220				
Favquloddagi foyda va zararlar	230				
Daromad (foyda) solig'ini to'lagunga qadar foyda (zarar) (sitr. 220+\-230)	240				
Foyda solig'i	250	x		x	
Foydadan boshqa soliqlar va yig'imlar	260	x		x	
Hisobot davrining sof foydasi (zarari) (sitr. 240-250-260)	270				

5. «MUSLIMBEK OMAD AGRO» XK tomonidan moliyaviy hisobot shakllarini taqdim qilish tartibini tushuntiring.

TOSHKENT DAVLAT AGRAR UNIVERSITETI

BUXGALTERIYA HISOBI, TAHLIL VA AUDIT KAFEDRASI

Gr.№ _____

F.I.O. _____

BUXGALTERIYA HISOBI NAZARIYASI
fanidan
3-MUSTAQIL ISHI

Mualliflar:

«Buxgalteriya hisobi, tahlil va audit»
kafedrası professori, i.f.d

R.D.Dusmuratov,

«Buxgalteriya hisobi, tahlil va audit»
kafedrası dotsenti, i.f.f.d.

A.S. Boltayev

Mustaqil ish topshiriqlari berildi: _____ «__» _____ 202__ y.

Mustaqil ish topshiriqlarini oldim: _____ «__» _____ 202__ y.

Toshkent – 2021

BUXGALTERIYA HISOBI NAZARIYASI FANIDAN

3-MUSTAQIL ISH

BAHOLASH MEZONI

№	Topshiriqlar	Baho³
1	Nazariy savollarga javobi	
2	Amaliy topshiriqlarni bajarilishi	
2.1	«Buxgalteriya hisobi to'g'risida»gi qonun – buxgalteriya hisobining huquqiy negizi	
2.2	Buxgalteriya hisobining milliy standartlaridagi talablarning qo'llanilishi	
2.3	Buxgalteriya hisobi va hisobotini tashkil etish	
	O'rtacha baho	

³ Mustaqil ish 5 ballik tizim bo'yicha (5«a'lo», 4«yaxshi», 3 «qoniqarli», 2«qoniqarsiz») baholanadi. Har bir bo'lim va so'ngra umumiy o'rtacha baho oddiy arifmetik usul bo'yicha aniqlanadi.

20. Germaniya maktabining xususiyatlari, ularning asosiy vakillari va uslubiy ishlanmalari to‘g‘risida nimalarni bilasiz?

21. Anglo-amerika maktabi to‘g‘risida qanday ma’lumotlarga egasiz?

22. Rossiya maktabining shakllanishi, uning o‘ziga xos xususiyatlari, asosiy vakillari va uslubiy ishlanmalari to‘g‘risida ma’lumot bering?

2.3. Buxgalteriya hisobi va hisobotini tashkil etish

Siz «KICHKINTOY SHIRINLIKLARI» mas'uliyati cheklangan jamiyati (MChJ)ga buxgalter lavozimiga ishga qabul qilindingiz. Hisobot davrining yanvar oyida sodir bo'lgan xo'jalik operatsiyalarini buxgalteriya hisobida hisobga olishingiz va hisobotini shakllantirishingiz lozim. Chunki, bu Sizning vazifangiz hisoblanadi. Mazkur vazifalarni aniq va to'g'ri bajarishingizga ishonamiz. Omad yor bo'lsin!

«KICHKINTOY SHIRINLIKLARI» MChJ qandolat mahsulotlari ishlab chiqarish faoliyati bilan shug'ullanadi. MChJ o'z faoliyatini 2016 yil dekabr oyida boshlagan. MChJda 2021 yil 01 yanvar holatiga quyidagi asosiy vositalari mavjud bo'lgan:

- Bino: boshlang'ich qiymati 210 000 ming so'm, eskirish qiymati 40 000 ming so'm. Tugatish qiymati 10 000 ming so'm. Xizmat muddati 20 yil. MChJning hisob siyosatiga ko'ra bino uchun eskirish hisoblashda to'g'ri chiziq usulidan foydalaniladi. Binoning umumiy hajmi 1000 kv mni tashkil etadi. Binoning 150 kv m qismidan ofis sifatida, qolgan qismi ishlab chiqarish faoliyati maqsadida foydalaniladi. Bino 2016 yil 25 dekabrda sotib olingan.

- Uskunalar: MChJda umumiy boshlang'ich qiymati 200 000 ming so'm, eskirish qiymati 151 980 ming so'm bo'lgan 2 dona qandolat mahsulotlari tayyorlash uchun foydalaniladigan uskuna mavjud. Tikuv dastgohlari uchun eskirish hisoblashda jadallashtirilgan usullardan, ya'ni qoldiqli kamayish usulidan foydalanish ko'zda tutilgan. Soliq Kodeksining 306-moddasiga ko'ra uskuna uchun eskirish normasi 15 foiz belgilangan. Uskunalarning barchasi bir vaqtda ya'ni 2016 yil 22 dekabrda xarid qilingan.

- Mebel va ofis jihozlari: Boshlang'ich qiymati 35850 ming so'm, eskirish qiymati 14340 ming so'm. Xizmat muddati 10 yil va tugatish qiymati belgilanmagan. To'g'ri chiziq usulida eskirish hisoblash belgilangan. Mebel va ofis jihozlari 2016 yil 25 dekabrda sotib olingan. Mebel va ofis jihozlarining 8/10 qismidan ofis sifatida, qolgan qismi ishlab chiqarish faoliyati maqsadida foydalaniladi.

- Xom-ashyo va meteriallar:

№	Material turi	O'lchov birligi	Miqdori	Bir birligini bahosi, so'm	Umumiy qiymati, so'm
1	Un	kg	2000	3600	7 200 000
2	Margarin	kg	50	35 000	1 750 000
3	Shakar	kg	200	4000	800 000
4	Tuxum	dona	500	700	350 000
Jami			x	x	10 100 000

- Tayyor mahsulot:

№	Tayyor mahsulot turi	O'lchov birligi	Miqdori	Bir birligini bahosi, so'm	Umumiy qiymati, so'm
1	«Dunyo»	kg	850	15 000	12 750 000
2	«Shirin»	kg	900	18 000	16 200 000
Jami			x	x	28 950 000

MChJ hisob siyosatiga ko‘ra materiallarni baholashning FIFO usuli qo‘llanilishi belgilab qo‘yilgan.

- Boshqa aktiv va passivlari quyidagicha: Ustav kapitali – 276 030 000 so‘m, Budjetga soliqlar bo‘yicha qarzlari – 7 930 000 so‘m, Mehnat haqi bo‘yicha qarzi – 74 888 000 so‘m, Hisob-kitob schyoti – 80 268 000 so‘m.

«KICHKINTOY SHIRINLIKLARI» MChJda 2021 yil yanvar oyi davomida quyidagi xo‘jalik muomalalari sodir bo‘lgan:

1. MChJda o‘tkazilgan inventarizatsiya ma‘lumotlariga ko‘ra omborda bir birligining qiymati 3600 so‘m bo‘lgan 50 kg un kamomadi aniqlandi. 2 yanvarda aniqlangan kamomad miqdorining 2 barobari miqdorida moddiy javobgar shaxs, ombor mudiridan undirishga qaror qilindi. 5 yanvarda moddiy javobgar shaxs zimmasiga yuklatilgan kamomad summasini naqd pulda to‘ladi. Moddiy javobgar shaxsdan qabul qilib olingan naqd pul mablag‘lari shu kunning o‘zida bankdagi hisob-kitob schyotiga topshirildi.

2. Hisobot davrining 2 yanvarida shartnomaga asosan «HAVAS-Savdo» MChJdan 15 foiz miqdorida avans kelib tushdi. Shu kunning o‘zida ishlab chiqarish tannarxi 28 950 000 so‘m bo‘lgan tayyor mahsulotlar MChJga shartnomaga asosan 39 600 000 so‘m qiymatda topshirildi. Shundan so‘ng olingan avans miqdori hisobga olindi.

3. 5 yanvarda MChJning budjetga soliqlar bo‘yicha qarzlari hisob-kitob schyotidan tuman soliq inspeksiyasiga o‘tkazib berildi.

4. Xodimlar ish haqisining 50 foizi plastik kartichkalarga o‘tkazib to‘lanishi sababli, 7 yanvarda hisob-kitob schyotidan 5530-»Boshqa maxsus schyot»ga ish haqining 50 % o‘tkazildi. 9 yanvarda maxsus schyotdagi pul mablag‘lari plastik kartichkalarga taqsimot qilindi.

5. MChJ xodimini xizmat safariga yuborish uchun korxonada rahbarining bo‘yruq‘iga asosan 1 500 000 so‘m miqdoridagi naqd pul mablag‘i 10 yanvarda hisob-kitob schyotidan olindi. 11 yanvar kuni hisobdor shaxsga xizmat safari uchun avans berildi.

6. MChJ «Mikrokredit» ATB banki mijozi bo‘lib, ishlab chiqarish jarayonini modernizatsiyalash maqsadida yangi uskuna xarid qilish uchun 2019 yil dekabr oyida 250 000 000 so‘m kredit ajratish to‘g‘risida tijorat bankiga murojat qildi. Tijorat banki mijozning kredit ajratish to‘g‘risidagi arizasi va unga ilova qilingan hujjatlarni o‘rganib chiqib, 2020 yil 20 yanvarda MChJga 3 yil muddatga kredit ajratishga qaror qildi. Mijoz bilan tuzilgan kredit shartnomasiga muvofiq yillik foiz stavkasi 24 foiz, kredit bo‘yicha foizlar hisobot oyidan keyingi oyning 5 sanasigacha to‘lanishi belgilangan. Kredit bo‘yicha majburiyatlar teng miqdorlarda har 6 oyda to‘lanishi lozim.

7. 11 yanvar kuni «HAVAS-Savdo» MChJdan hisob-kitob schyotiga sotilgan tayyor mahsulotlarning puli kelib tushdi. Shuningdek, «AGRO-EKSPRESS» DUK bilan tuzilgan shartnomaga asosan (shartnoma qiymati – 50 000 000 so‘m) 20 foizi miqdorida bo‘nak o‘tkazib berildi.

8. 15 yanvarda «AGRO-EKSPRESS» DUKdan quyidagi xom-ashyo va materiallar olindi:

№	Material turi	O'lchov birligi	Miqdori	Bir birligini bahosi, so'm	Umumiy qiymati, so'm
1	Margarin	kg	1000	40 000	40 000 000
2	Shakar	kg	100	6 000	600 000
3	Tuxum	dona	3000	800	2 400 000
4	Un	kg	1750	4000	7 000 000
Jami			1140	x	50 000 000

9. 17 yanvarda ish haqi tarqatish maqsadida hisob-kitob schyotidan naqd pul mablag'lari olindi. 18 yanvarda kassadan ish haqi to'liq tarqatildi.

10. 18 yanvarda xizmat safariga yuborilgan xodim avans hisoboti topshirdi. Avans hisobotiga ko'ra xodim tomonidan sarflangan pul mablag'lari 1 200 000 so'mni tashkil etib, qilingan xarajatlar korxonada urnatilgan me'yorlarga mos keladi. Ishlatilmay qolgan pul mablag'larini hisobdor shaxs shaxsiy ehtiyojlari uchun sarflab yuborganligi bois, mazkur pul mablag'lari ish haqidan ushlab qolishlariga rozilik bildirdi. Xizmat safari xarajatlari sotish xarajatlari sifatida hisobga olinadi.

11. Asosiy ishlab chiqarishga mahsulot ishlab chiqarish uchun quyidagi materiallar sarflandi:

№	Material turi	O'l birg	Miqdori	Umumiy qiymati, so'm
1	Margarin	kg	750	29 750 000
2	Shakar	kg	150	600 000
3	Tuxum	dona	3000	2 350 000
	Un	kg	1750	6 300 000
Jami				39 000 000

12. MChJ xodimlariga ish haqi hisoblandi:

- Asosiy ishlab chiqarish xodimlariga – 58 500 000 so'm;
- Ma'muriy xodimlarga – 12 500 000 so'm;
- hisoblangan ish haqiga nisbatan ijtimoiy soliq (12%) hisoblandi (o'zingiz hisoblang va hisobga oling);
- ishlarga hisoblangan ish haqidan daromad solig'i hisoblandi (o'zingiz hisoblang va hisobga oling);
- hisoblangan ish haqiga nisbatan 1 % kasaba uyushmasiga ajratma hisoblandi (o'zingiz hisoblang va hisobga oling).
- hisoblangan ish haqiga nisbatan 0,1 % shaxsiy jamg'arib boriladigan pensiya hisob raqamiga ajratma hisoblang.

13. 30 yanvarda MChJning asosiy vositalariga quyidagicha eskirish hisoblangan:

- bino – 834 000 so'm;
- tikuv dastgohlari – 1 200 500 so'm;
- mebel va ofis jihozlari – 298 750 so'm.

14. Tuman elektr ta'minoti korxonasidan schyot-faktura taqdim etildi. Unga ko'ra is'temol qilingan energiya miqdori 300 000 so'mni tashkil etadi. Elektr energiya xarajatlari 85 % i ishlab chiqarish va 15 % i ma'muriy xarajatlari sifatida tan olindi.

15. Tijorat banki bilan tuzilgan shartnomaga ko'ra, tijorat banki tomonidan ko'rsatilgan xizmatlar qiymati amalga oshirilgan jami to'lov summasining 1 % miqdorida belgilangan. Shu bois, tijorat banki tomonidan 30 yanvarda ko'rsatilgan xizmatlar qiymati (bank xizmati) to'liq undirib olingan.

16. MChJ hisobot davrida ishlab chiqarish faoliyatidan olingan tayyor mahsulotlarni haqiqiy tannarxida omborga qabul qildi.

17. MChJda jami ishlab chiqarilgan mahsulotlar haqiqiy tannarxida sotishga chiqarildi va xaridorlarga shartnoma asosida jami ishlab chiqarilgan mahsulotlar 180 000 000 so'mga sotildi.

18. 30 yanvarda xaridorlarga tayyor mahsulotlarni yetkazib berishda «Asilbek-servis» xususiy korxonasi xizmatlaridan foydalanilganligi sababli, transport xizmat qiymati 5 500 000 so'm sifatida hisobga olindi va shu kunning o'zida to'liq hisob-kitob schyotidan o'tkazib berildi.

19. MChJ aylanmadan olinadigan soliq to'lovchisi hisoblanadi. Belgilangan soliq stavkasi – 4 %.

Topshiriqlar:

1. «KICKINTOY SHIRINLIKLARI» MChJ aktivlari va passivlarini turkumlang va hisobot davri boshiga buxgalteriya balansini tuzing:

«KICKINTOY SHIRINLIKLARI» mas'uliyati cheklangan jamiyat BUXGALTERIYA BALANSI

(ming so'mda)

Aktiv	Hisobot davri boshiga	Hisobot davri oxiriga	Passiv	Hisobot davri boshiga	Hisobot davri oxiriga
I. Uzoq mud. aktivlar			I. O'z manbalari		
I bo'lim jami			I bo'lim jami		
II Joriy aktivlar			II Majburiyatlar		
II bo'lim jami			II bo'lim jami		
B a l a n s			B a l a n s		

4. Hisobot davri oxiriga buxgalteriya balansini (Buxgalteriya balansi 1-sonli shakl yuqorida 1-topshiriqda keltirilgan) va «Moliyaviy natijalar to'g'risida»gi hisobotni tuzing.

**«KICKINTOY SHIRINLIK LARI» mas'uliyati cheklangan jamiyat
MOLIYAVIY NATIJALAR TO'G'RISIDAGI HISOBOT**

(ming so'mda)

Ko'rsatkichlar nomi	Satr kodi	O'tgan yilning shu davrida		Hisobot davrida	
		Daromadlar (foyda)	Xarajatlar (zarar)	Daromadlar (foyda)	Xarajatlar (zarar)
1	2	3	4	5	6
Mahsulot (tovar, ish va xizmat)larni sotishdan sof tushum	010		x		x
Sotilgan mahsulot (tovar, ish va xizmat)larning tannarxi	020	x		x	
Mahsulot (tovar, ish va xizmat)larni sotishning yalpi foydasi (zarari) (sitr 010-020)	030				
Davr xarajatlari, jami (sitr. 050+060+070+080), shu jumladan	040	x		x	
Sotish xarajatlari	050	x		x	
Ma'muriy xarajatlar	060	x		x	
Boshqa operatsion xarajatlar	070	x		x	
Asosiy faoliyatning boshqa daromadlari	090	x	-	x	-
Asosiy faoliyatning foydasi (zarari) (sitr. 030-040+090)	100				
Moliyaviy faoliyatning daromadlari, jami (sitr. 120+130+140+150+160), shu jumladan:	110		x		x
Dividendlar shaklidagi daromadlar	120		x		x
Foizlar shaklidagi daromadlar	130		x		x
Uzoq muddatli ijara (moliyaviy lizing)dan daromadlar	140		x		x
Valyuta kursi farqidan daromadlar	150		x		x
Moliyaviy faoliyatning boshqa daromadlari	160		x		x
Umumxo'jalik faoliyatining foydasi (zarari) (sitr. 100+110-170)	220				
Favquloddagi foyda va zararlar	230				
Daromad (foyda) solig'ini to'lagunga qadar foyda (zarar) (sitr. 220+/-230)	240				
Foyda solig'i	250	x		x	
Foydadan boshqa soliqlar va yig'imlar	260	x		x	
Hisobot davrining sof foydasi (zarari) (sitr. 240-250-260)	270				

5. «KICKINTOY SHIRINLIK LARI» MChJ tomonidan moliyaviy hisobot shakllarini taqdim qilish tartibini tushuntiring.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ўзбекистон Республикасининг “Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида”ги Қонуни (Янги таҳрири) - Тошкент, Ўзбекистон 2016 й. <https://lex.uz/acts/2931253>
2. Ўзбекистон Республикаси Бухгалтерия Ҳисобининг Миллий Стандартлари ЎЗБАМА нашриёт-ахборот Маркази. –Т.: 2007 й. <https://lex.uz/nsbu>
3. Ўзбекистон Республикасининг қонуни «Электрон рақамли имзо тўғрисида». <https://lex.uz/docs/64467>
4. Ўзбекистон Республикасининг қонуни «Электрон ҳужжат айланиши тўғрисида». <https://lex.uz/docs/165079>
5. Бухгалтерия ҳисобида ҳужжатлар ва ҳужжатлар айланиши тўғрисида Низом. <https://lex.uz/acts/847450>
6. Маҳсулот(иш, хизмат)ларни ишлаб чиқариш ва реализация харажатларининг таркиби ҳамда молиявий натижаларини шакллантириш тартиби тўғрисида Низом. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 5 февралдаги 54-сон қарори. <https://lex.uz/docs/264422>
7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сонли Фармони. <https://lex.uz/docs/3107036>
8. Do‘smuratov R.D. Buxgalteriya hisobi nazariyasi. –Т.: «Fan va texnologiya», 2013. - 476 b.(darslik)
9. Dusmuratov R.D., Boltayev A.S. Buxgalteriya hisobi nazariyasi. –Т.: «IQTISOD-MOLIYA», 2020. - 250 b.(O‘quv qo‘llanma)
10. Дусмуратов Р.Д. Теория Бухгалтерского учета. ТошДАУ таҳририят-нашриёт бўлими, 2012. 340 б.
11. An Introduction to Accounting Theory, 1st edition. 2016, UWS, Australia. (darslik)
12. John Pugh. Accounting Theory. The University of Tasmaniya, 2010. (darslik)

13. Завалишина И. Янгича бухгалтерия ҳисоби. Тошкент, «Иқти-содиёт ва ҳуқуқ дунёси» 2004.
14. Международные стандарты финансовой отчетности, 2011: издание на русском языке. М.: Аскери –АССА, 2011. -998 с.
15. Соколов Я.В. Основы теории бухгалтерского учета. М. «Финансы и статистика» - 2000. -496 с.
16. Сотиволдиев А., Сотиволдиева Д., Шодибекова Д. Бухгалтернинг изоҳли луғати. Т.: «NORMA» – 2010. -278 б.
17. Каримов А., Исломов Ф., Авлоқулов А. Бухгалтерия ҳисоби. -Т.: «Шарк»НМАК, 2004 й.
18. “Молиявий ҳисоб-1” ўқув қўлланма Т.: ЎзБАМА 2008.
19. Фуломова Ф.Ф Бухгалтерия ҳисобини мустақил ўрганиш учун қўлланма. Т.: “NORMA” 2009.
20. Дусмуратов Р.Д. Ўзбекистон Республикаси «Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида» Қонуни (янги таҳрири)га шарҳлар. ТошДАУ таҳририят-нашриёт бўлими, 2019. 60 б.
21. Уразов К.Б., Пўлатов М.Э. Бухгалтерия ҳисоби. –Т.: «Инновацион ривожланиш нашриёт-матбаа уйи», 2020. – 558 б.
22. Интернет сайтлари:
www.norma.uz. – “NORMA-НАМКОР” МЧЖ
www.lex.uz – О‘zbekiston Respublikasi Qonunchilik milliy ma’lumotlar bazasi

